

Успішність судової реформи в Україні багато в чому залежить від суб'єктивного фактора, який виявляється у вирішенні кадрових питань, а саме професійної підготовки та добору суддів; кваліфікаційної атестації суддів; ротації, просування по суддівській та адміністративній кар'єрі; притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності; звільнення з посади судді.

Становлення системи адміністративного судочинства в Україні пов'язане з низкою проблем організаційного, фінансово-матеріального та правового характеру, подолання яких є тривалим і нелегким процесом, результативність якого визначається насамперед розумінням усіма його учасниками завдань та суті адміністративного судочинства.

Література

1. Зеленцов А.Б. Административно-правовой спор (теоретико-методологические подходы к исследованию) // Правоведение. – 2000. – № 1. – С. 68-79.
2. Салищева Н.Г. О некоторых способах защиты и охраны прав, свобод и законных интересов граждан в сфере деятельности исполнительной власти в Российской Федерации. – С. 78 (цит. за: Старилов Ю.Н. Административная юстиция. – М., 2001. – С. 57).
3. Чечот Д.М. Административная юстиция (Теоретические проблемы). – Л., 1973. – С. 31.
4. Старилов Ю.Н. Вказ. праця. – С. 54.
5. Селіванов А.О. Адміністративне судочинство – новий інститут реалізації судової влади // www.scourt.gov.ua // Проблеми судово-правової реформи.
6. Самсін І. Побудова української моделі адміністративного судочинства: теоретико-практичні проблеми // Судоустрій і судочинство в Україні. – 2006. – № 2. – С. 18-25.
7. Административное право зарубежных стран / Под ред. А.Н. Козырина, М.А. Шатиной. – М.: Спартак, 2003. – С. 192.
8. Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» делеговані повноваження – це повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад.

УДК 342.925

О.М. Михайлов

ОЗНАКИ ПРИМИРЕННЯ СТОРІН У СПРАВАХ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Сторони адміністративно-правового спору, що розглядається в суді, мають право на примирення. Досягши примирення і затвердивши його судом, провадження у справі закривається (абз. 3 ч. 1 ст. 157 КАС України).

Окрім аспекти права сторін на досягнення примирення (укладання мирової угоди) розглядалися в працях Гукасяна Р., Куйбіди Р., Орлової Л., Пятілетова І., Садікова О., Тупічева М., Шишкіна В. Водночас низка питань щодо примирення сторін в адміністративному (судовому) процесі залишається без належного законодавчого регулювання та теоретичного забезпечення.

Для того щоб визначити, яке з розпорядчих дій сторін будуть вважатися примиренням і, отже, мати встановлені для них наслідки, необхідно розкрити зміст поняття даного процесуального інституту, визначивши його основні ознаки.

КАС України не розкриває змісту поняття досягнення примирення (мирова угода), проте аналіз норм КАС України, судової практики і наукової спадщини дозволяє виділити такі ознаки:

1. Це розпорядча процесуальна дія. Вимоги (ст. ст. 58, 59 КАС України) до особливого порядку оформлення повноважень представника, підвищені вимоги до процесуального оформлення даної дії (ст. 136 КАС України) – процесуальні гарантії, спрямовані на підвищення відповідальності осіб, що розпоряджаються правом, за наслідки своїх дій. Сторони розпоряджаються процесуальним правом на отримання захисту порушеного суб'єктивного права або інтересу позивача, що охороняється законом, і правом на захист відповідача від необґрунтованих вимог позивача за допомогою вирішення справи судом. Серед дослідників інституту примирення (мирової угоди) неоднозначно вирішено питання про те, чи відбувається при досягненні примирення (укладанні мирової угоди) розпорядження матеріальним правом чи тільки процесуальним. Більшість дослідників вважають, що розпорядження матеріальним правом може існувати при досягненні примирення (укладанні мирової угоди). Більш того, М. Тупічев вважає, що розпорядження матеріальним правом в акті примирення (мировій угоді) присутнє завжди, чим дана дія відрізняється від відмови від позову [1, с. 10]. Як правову новацію розглядають примирення (мирову угоду) Л. Орлова [2, с. 134, 144] і О. Садіков [3], що свідчить про те, що дані автори також включають розпорядження суб'єктивними правами в зміст примирення (мирової угоди). Розпорядження матеріальним правом у примиренні (мировій угоді) вбачається у визначеннях, даних цій процесуальній дії в І.М. Пятілетова [4, с. 141; 5, с. 15, 21].

Проте існує й інша точка зору в Р. Гукасяна: «У мировій угоді йдеться про матеріальні права, що припускаються, тому сторони розпоряджаються процесуальними правами. На розгляді суду знаходяться правовідносини, що припускаються, а відмовитися можна тільки від дійсного права» [6, с. 143]. Додатково можна відзначити, що і суди орієнтуються на те, що при досягненні примирення (укладанні мирової угоди) відбувається розпорядження не тільки процесуальними, але і матеріальними правами, тому для здійснення розпорядчих дій потрібне спеціальне застереження в довіреності представника.

2. Це процесуальна дія, спрямована на вирішення спору самими сторонами, що сперечаються, а не судом. Матеріально-правовий конфлікт при звичайному перебігу процесу вирішується судом, який оцінює законність і обґрунтованість вимог позивача і заперечень відповідача, відображає свої висновки у судовому рішенні. Досягаючи примирення (укладаючи мирову угоду), сторони спору відмовляються тим самим від перспективи вирішення їх спору судом, який може дати одну єдину відповідь про характер і зміст правовідносин (або про відсутність правовідносин взагалі), що склалися між ними (за умови, що рішення буде законним і обґрунтованим). Результат вирішення суперечки

самими сторонами може не збігатися з тим судовим рішенням, яке суд виніс би, якби сторони не досягли примирення (укладення мирової угоди). Даний висновок заснований на аналізі норм, що містяться у ст. 136, абз. 3 ч. 1 ст. 157 КАС України про порядок закриття провадження у справі у зв'язку з досягненням сторонами примирення (затвердження судом умов мирової угоди).

Необхідність чіткого закріплення умов примирення (мирової угоди) в журналі судового засідання на практиці, у спільній письмовій заяві свідчить про те, що умови примирення (мирової угоди) є продуктом індивідуальних волевиявлень сторін і не допускають невизначеності, яка може бути усунена подальшими виправленнями умов примирення (мирової угоди) в порядку апеляційного або касаційного провадження. Якщо суд вищестоящої інстанції може змінити зміст рішення на підставі правильно встановлених судом першої інстанції обставин справи при дефектах рішення, що стосуються застосування норм права, то умови примирення (мирової угоди) так само змінити не можна. Джерелом регулювання спірних правовідносин є не норма матеріального права, а свобода волі сторін. Правозастосовча практика Верховного Суду України ґрунтується на розумінні примирення (мирової угоди) як продукту тільки волевиявлень сторін. Воля суду може виявлятися тільки в напрямі санкціонування умов припинення спору, розроблених сторонами, але не їх подальшому коректуванні.

Декілька складніше складається справа з визначенням сторонами у примиренні (мировій угоді) змісту фактичної сторони спору. Як один із варіантів виникнення конфлікту між сторонами, може бути неузгодженість їхніх поглядів на питання про існування або відсутність будь-якого з фактів – підстав спірних правовідносин. У даному разі цілком допустиме узгодження умов примирення (мирової угоди), виходячи з пропозицій про факти, не здійснюючи їх доведення у процесі. Але іноді без встановлення фактичної сторони спору суду неможливо дійти висновку щодо існування обмежень з досягнення примирення (укладення мирової угоди). Наприклад, виявити всіх матеріально зацікавлених осіб, щоб примирення (мирова угода) не порушувало їхні інтереси, або для вирішення питання про наявність у сторін правової підстави розпорядитися своїми матеріальними правами. Залишаючи на виключний розсуд сторін примирення (мирової угоди) вирішення питання про фактичну сторону спору, суди затверджують примирення (мирову угоду) з порушенням вимог ст. 51 КАС України.

Тому фактичні обставини суд повинен встановлювати, але тільки тією мірою, в якій це необхідно для вирішення питання щодо можливості затвердження примирення (мирової угоди).

Встановлення обставин, на підставі яких суд зможе дійти висновку щодо можливості прийняття розпорядчої дії з досягнення примирення (укладення мирової угоди), повинно відбуватися в попередньому судовому засіданні в порядку ст. 111 КАС України. На стадії проведення попереднього судового засідання суд вже повинен мати у своєму розпорядженні достатню інформацію щодо обставин справи і необхідний доказовий матеріал за умови, що судом і сторонами будуть виконані дії, позначені ст.ст. 110, 113-115, 117-118 КАС

України. Таким чином, від акуратності і своєчасності виконання підготовчих дій залежить здійснення одного із завдань підготовки справи – примирення сторін. Якщо ж на стадії підготовки ще не будуть створені передумови до примирення сторін, то в судовому розгляді суд також може обмежитися встановленням обставин справи тільки в частині, необхідній для отримання висновку про законність умов примирення (мирової угоди), що досягається сторонами.

3. Для досягнення мети припинення спору сторони погоджують умови його припинення. Умови, на яких сторони згодні будувати свої взаємини, заносяться до журналу судового засідання і підписуються сторонами або застерігаються в письмовій заяві суду, яка залучається до справи, на що вказується в журналі судового засідання. Важливість чіткої фіксації умов примирення (мирової угоди) обумовлює особливі вимоги до їх процесуального закріплення, позначені у ст. 136 КАС України.

4. Процесуальним документом, що оформляє закінчення справи шляхом досягнення примирення (укладення мирової угоди), є ухвала про закриття провадження в адміністративній справі. Досягнення примирення (укладання сторонами мирової угоди) веде до закінчення справи без винесення судового рішення. Проте ухвала про закриття провадження в адміністративній справі у зв'язку з досягненням примирення (укладанням мирової угоди) має наслідки судового рішення [7, с. 353, 356, 362] у разі відмови від виконання сторонами умов примирення (ст.ст. 14, 157, 158 КАС України).

5. Примирення (мирова угода) – продукт волевиявлення двох або більш осіб – основна відмінність від відмови позивача від позову і визнання позову відповідачем.

6. Примирення (мирова угода) є юридичним фактом, що тягне припинення провадження тільки в разі посвідчення його судом – відмінність процесуального інституту примирення (мирової угоди) від так званої «позасудової мирової угоди», яка, по суті, є звичайним матеріально-правовим договором між сторонами. Затвердження примирення (мирової угоди) судом також обумовлює можливість примусового виконання умов цієї угоди в разі ухилення сторін від виконання обов'язків, передбачених нею (ст.ст. 14, 157, 158, ч. 1 ст. 258 КАС України, п. 2 ч. 2 ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження» від 21.04.1999 р. № 606-XIV).

Підводячи підсумок, можна визначити такі ознаки примирення (мирової угоди) сторін в адміністративній справі, які, можливо, не викличуть особливих суперечок учених і практиків:

- розпорядча дія;
- багатостороння (частіше двостороння) дія;
- процесуальна дія, спрямована на вирішення спору сторонами, що сперечаються, а не судом;
- процесуальна дія, що здійснюється шляхом узгодження умов, на яких сторони припиняють спір;
- затверджене судом примирення (мирової угоди) є підставою для закриття провадження в адміністративній справі.

Література

1. Тупичев М. Отказ от иска и мировое соглашение как основание прекращения производства по делу // Сов. юстиция. – 1963. – № 23. – С. 10.
2. Орлова Л.М. Права сторон в гражданском процессе. – Минск: Изд-во БГУ, 1973. – 192 с.
3. Комментарий к Гражданскому кодексу РСФСР / Отв. ред. С.Н. Братусь, О.Н. Садилов. – М.: Юрид. лит., 1982. – 680 с.
4. Гражданское процессуальное право России: Учебник для студ. высших учеб. заведений, обучающихся по специальности «Юриспруденция» / А.Т. Боннер, Н.А. Громошина, Р.Е. Гукасян и др.; Отв. ред. М.С. Шакарян. – М.: Былина, 1996. – 400 с. – (Авт. главы – И.М. Пятилетов).
5. Пятилетов И.М. Распоряжение сторон гражданскими материальными и процессуальными правами в суде первой инстанции: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – М., 1970. – 23 с.
6. Гукасян Р.Е. Проблема интереса в советском гражданском процессуальном праве. – Саратов: Приволжское книжное изд-во, 1970. – 200 с.
7. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права: Навч. посіб. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди, В.І. Шишкіна. – К.: Старий світ, 2006. – 256 с.
8. Кодекс адміністративного судочинства України // <http://www.rada.gov.ua>.
9. Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1999 р. № 606-XIV // <http://www.rada.gov.ua>

УДК 343.13+342.925

В.Г. Пожар

**СХОЖІСТЬ ТА ВІДМІННІСТЬ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО
ПРЕДСТАВНИЦТВА В КРИМІНАЛЬНОМУ
ТА АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

На сьогодні представництво – це один із найкраще розвинутих міжгалузевих правових інститутів, а діяльність з представництва є однією з найпоширеніших форм практичної діяльності юриста. У той самий час його норми потребують постійного вдосконалення, оскільки право, будучи регулятором суспільних відносин, не може саме не піддаватись впливу таких відносин, а значить, потребувати визнаної державою зміни.

Очевидно, що представництво в кожній галузі має свої особливості, які визначаються особливостями її предмета та методу регулювання. На думку О.Л. Невзгодиної, конкретний зміст терміна «представництво» визначається його галузевою належністю, метою та завданнями представництва в тій чи іншій галузі права [4, с. 11]. Однак у той самий час існують принципи механізму його застосування, які визначають саму сутність правового представництва і, відтак, є спільними для його використання у всьому різноманітті взаємин між людьми.

Потрібно зауважити, що особливості застосування цього інституту в різних галузях права, попри універсальність його основних принципів, надають йому рис відповідних галузей. Тому, напевне, представництво не потрібно розглядати у відриві від конкретної галузі права, у зв'язку з чим має йтися про представництво в цивільному праві, представництво в цивільному процесі, пред-